

Osoba v právním smyslu

Obecná charakteristika

Literatura **základní** a doporučená

- Hurdík, J., Právnícké osoby. Obecná právní charakteristika. MU, Brno, 2000
- Hurdík, J., Osoba a její soukromoprávní postavení v měnícím se světě. MU, Brno 2004
- Hurdík, J., Pojem osoba a geneze jeho obsahu jako základ konstrukce osob v právním smyslu. Časopis pro právní vědu a praxi 3/2000, s. 306-313
- Hurdík, J., Právnícké osoby a jejich typologie. C.H.Beck, Praha, 2003, 2. vydání 2009
- Beran, K., Právnícké osoby veřejného práva. Linde Praha,a.s., 2006
- Havlan, P., ..výběr z titulů, zejm. stát jako PO, Veř. vlast.
- Frinta, O., Právnícké osoby. PrF UK, Praha, 2008
- **Beran, K., Pojem osoby v právu. Praha: Leges 2012**
- Komentáře k OZ (zejm. C. H. Beck - § 15-22)
- **Hurdík, J. a kol., Občanské právo hmotné. Obecná část. Absolutní majetková práva. Plzeň: A. Čeněk, 2013, 2014, 2018**
- **Dvořák-Švestka-Zuklínová, Občanské právo hmotné 1, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013**
- Eliáš, K. a kol., Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou. Ostrava: Sagit, 2012

Pojetí osoby

Primární požadavek na abstraktní myšlení

Osoba – abstraktní kategorie

Osoba – součást jazykových sítí

Osoba - (dominantní) součást struktury
právního vztahu (**subjekty**-objekt-obsah),
který je odrazem společenského vztahu

Osoba – účastník společenských
(ekonomických aj.) vztahů

Pojetí osoby – pokrač.

Dvě základní roviny analýzy:

- mimoprávní
- právní

Rozdílný význam a funkce.

Jejich historický vývoj:

- paralelní v rámci vlastních systémů, současně
- vzájemné ovlivňování, neboť:

Právo vyjadřuje formálně právní stránku reálných vztahů mezi reálnými lidskými bytostmi a/nebo jimi vytvořenými organizačními útvary, ergo: právo je (a) abstraktní (b) normativní schéma společenské reality.

Pojmy a jejich nositelé

Člověk - osoba: Jde o synonyma ?

Odpověď lze nalézt ve fylogenezi užitých pojmů

*(Kant: homo phaenomenon – člověk jsoucí;
homo noumenon – člověk povinný)*

- Člověk – biosociální bytost
- Osoba – soubor (vybraných) vlastností
 - v mimoprávním smyslu
 - v právním smyslu: OZ 2012 užívá obou výrazů (člověk – komplexní charakteristika; osoba – vyjádření právního statusu)

Fylogeneze pojmu osoba I

Původ v antice:

- Starořecký výraz: *prosopon*
- Latinský: *persona*

Pochází z antického dramatu k označení herecké masky, později role (herecké resp. Společenské - *Cicero*)

- *Aristoteles*: (vybraný) soubor vlastností člověka

Závěr antického pojetí osoby: výraz lidské individuality (vybavené rozumem)

Fylogeneze pojmu osoba II

Katolická doktrína:

- *Boethius*: (a) odlišení (božské) podstaty a jevové stránky, (b) vztahová charakteristika osoby
- Doktrína *triteismu*: *una substantia, tres personae*
(vytvořen pomocný pojem *subsistance*)
- Vývoj terminologie katolické doktríny:
(prosopon) hypostasis (řec.)-persona (lat.)

Fylogeneze pojmu osoba III

Novověk:

2 základní koncepce:

- *Descartes*: základem osoby je rozum
- *Kant*: základem osoby přirozená, resp. morální existence

Novodobé koncepce:

- Prolongace sporu *Descartes ca Kant*
- Podstata osoby (osoba nebo osobnost? – viz *Frinta*)

Osoba v mimoprávním smyslu - suma

- **Dvě dimenze osoby:**

- Individuální (*Kant* - status – identifikována *per se*) – individualismus/antropocentrismus
- Vztahová (*Hegel* - identifikována svým postavením ve vztahu) – člověk se formuje/emancipuje v procesu své socializace

Tomu odpovídají dva pojmy:

- Osoba (lze ji charakterizovat bez aktuálního zařazení do systému vztahů)
- Subjekt (charakterizuje místo osoby v systému vztahů)

Osoba v právním smyslu

Je součástí právně významné triády, tvořící prvky právního vztahu:

- osoby (subjekty)
- hodnoty (objekty)
- práva a povinnosti (obsah)

Je souborem právních charakteristik umožňujících působení lidí a jimi utvořených útvarů v systému právně významných společenských vztahů
= právní status

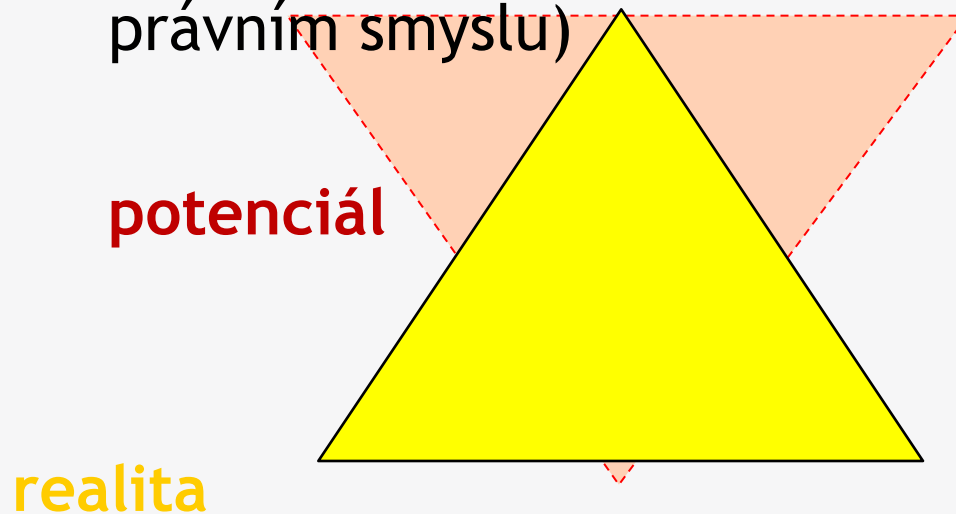
Ontogeneze charakteristiky pojmu osoba

- Představuje formulování a postupné obohacování relevantních vlastností osoby (obecně i v právním smyslu)
- Základem:
rozum a vůle jako výraz aktivní role člověka ve světě společenských (právních) vztahů
soubor atributů charakterizujících (pasívní) společenské, resp. právní postavení člověka –
Kant: autonomie + důstojnost (*dignitas*)

Postavení osoby v právních vztazích a jeho dynamika (ontogeneze)

Alfa a omega právní regulace: osoba ve dvou základních podobách (člověk - osoba v právním smyslu)

Vývoj právního postavení osoby jako dialektický střet možností a reality

Právní status osoby

- pasivní
 - právní osobnost § 15/1 OZ (dříve + dosud SR způsobilost k právům a povinnostem)
 - základní práva a svobody
- aktivní
 - svéprávnost § 15/2 OZ, PO jednají na principu zastoupení (dříve + dosud SR způsobilost k právním úkonům)
 - deliktní způsobilost (člověk § 24 OZ, PO § 167 OZ (dříve + dosud SR způsobilost k protiprávním úkonům)
 - soubor právních vztahů, jichž se osoba účastní

Typologie osob v práv. smyslu dle OZ

- Osoby (§ 15n.)
 - Fyzické osoby - FO (§ 23-117)
 - Právnícké osoby - PO (§ 118-418)
 - Spotřebitel (definice § 419)
 - Podnikatel (§ 420-435)
 - Obchodní firma § 423-428 - jméno, pod kterým je podnikatel zapsán do obchodního rejstříku
 - Zástupce podnikatele § 430 - vzniká pověřením někoho při provozu obch. závodu urč. činností + jednání jiné osoby (T) v provozovně, byla-li v dobré víře
 - Prokura-§ 450n.
 - Sídlo podnikatele:
 - adresa zapsaná do obchodního rejstříku;
 - FO nezapsaná v OR:
 - místo hlavního obchodního závodu, popř. bydliště
 - Zastoupení (osoba jednájící v zájmu jiné osoby § 436-488)